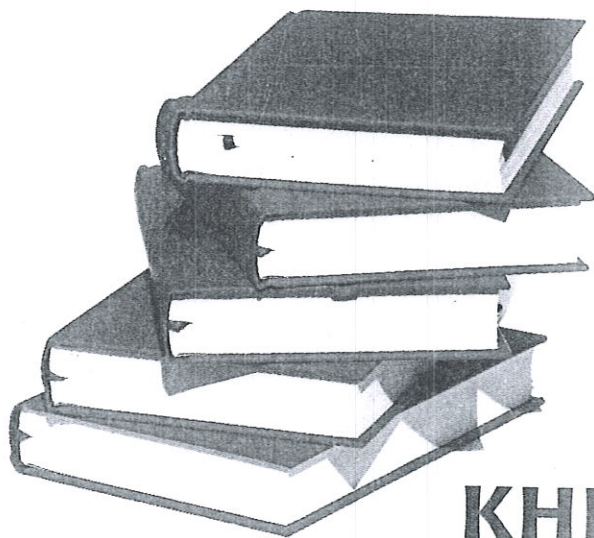

УНИВЕРЗИТЕТ „СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЈ“ - СКОПЈЕ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ „БЛАЖЕ КОНЕСКИ“ - СКОПЈЕ

ГОДИШЕН ЗБОРНИК

[ANNUAL]

КНИГА 38

Скопје, 2012

„заоблачен“, „во својот свет на сенки“.¹⁷ Така, неговата недоискажана приказна и понатаму продолжува.

Sonja VITANOVA-STREZOVA

THE UNIQUE LANGUAGE AND THE NARRATIVE TECHNIQUES IN
THE NOVEL *LORD JIM* BY JOSEPH CONRAD

(Summary)

This article undertakes to investigate the original poetics in Joseph Conrad's novel *Lord Jim* focusing on the subversion of the traditional hierarchy between form and content. While in the traditional novel the content is more important than the form, the argument of this article is that in *Lord Jim* the form seems to be supplanting the content. This argument stresses Conrad's unique use of language as well as his complex narrative discourse in the novel that challenges the chronological order of the events. The analysis of the language in the novel focuses on several words that cannot be reduced to only one meaning. The presentation also tackles the inscrutability of Conrad's language that renders the meaning open. In the context of the narrative discourse, the different narrative techniques are examined as well as the disrupted narrative time that they introduce. The analysis of the narrative techniques addresses the narrative discourse in the third person singular of the anonymous introductory narrator and that in the first person singular of the intermediate narrator Marlow who is the central narrating medium in the novel. The narrative time is examined drawing on Gerard Genette's concepts "analepsis" and "prolepsis". The analysis endeavours to demonstrate that Marlow's narration is unreliable due to the many stories that interpenetrate the main story, the disrupted narrative time and so on. Thus the presentation aims at showing that the unique author's language rendered through unreliable narration constantly generates new meanings in the novel *Lord Jim* which going "beyond the writer's control"¹⁸ becomes open to various interpretations.

Key words: unique language, syntagma, form, content, narrative techniques, anonymous narrator, intermediary narrator, unreliable narration, analepsis, prolepsis

¹⁷ *Lord Jim*, стр. 306-7. Конрад и на крајот од делото, како всушност и во целиот роман, преку својот уникатен јазичен израз ја имплицира многузначноста на делото.

¹⁸ - "Author's Note to 1917 Edition", p. 1.

Анастасија КИРКОВА-НАСКОВА

МЕЃУЈАЗИЧНА ФОНОЛОГИЈА: СПОРЕДБА
НА ВОКАЛНИТЕ СИСТЕМИ НА АНГЛИСКИОТ
И НА МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК

Клучни зборови: вокал, монофтонг, дифтонг, фонолошки домен, слен говор, изговорни грешки, странски изговор

Вовед

Оваа студија има за цел да ги образложи разликите и сличностите помеѓу вокалните системи на англискиот и на македонскиот јазик во однос на потешкотиите што ги имаат македонските изучувачи при усвојувањето на англиските вокали¹. Преку детална фонетско-фонолошка анализа се разгледува взаемната интеракција на двата система пришто гласовите не се контрастирани поединечно туку истите се групирани во однос на степенот на тешкотија на восприемање и усвојување на странскиот вокал. Се издвојуваат шест јазични појави, типични или нетипични за двата система, кои се опишани и притоа се посочени најчестите изговорни грешки, поточно отстапувања, кои се јавуваат кај македонските изучувачи.

Фонемски инвентар на македонскиот
и на англискиот вокален систем

Гласовниот систем на стандардниот македонски јазик брои 5 вокали (самогласки). Нивната класификација² е направена според следниве параметри: а) движењето на јазикот по хоризонталната оска (делот од јазикот); б) движењето на јазикот по вертикалната оска (висината на

¹ Консонантските системи на англискиот и на македонскиот јазик се споредени кај Киркова-Наскова (2011)

² Референтната литература за Табела 1, Табела 2 и Табела 3 е иста и, со цел да се избегне оптоварување на текстот, истата ја посочуваме во целост овде: Конески 2004; Савицка и Спасов 1997; Силјаноски 1976; Силјаноски 1993, Силјаноски 2002; Спасов 2003; Dimovska 1980; International Phonetic Association 2005; Catford 2001; Collins & Mees 2006; Cruttenden 2001; Crystal 2003; Roach 2001; Trask 2006.

јазикот); и в) положбата на усните. Во табела 1 термините се поместени по истиот редослед.

Табела 1. Класификација на македонските вокали

вокал	референтен збор	класификација
/i/	писмен	преден, висок/затворен, незаокружен
/e/	пес	преден, среден/полузатворен, незаокружен
/a/	пасош	заден, низок/отворен, незаокружен
/o/	пост	заден, среден/полузатворен, заокружен
/u/	пусти	заден, висок/затворен, заокружен

Конески (2004: 88) при класификација на вокалите како параметар го вклучува и влијанието на вокалите врз акустичкиот ефект на некои консонанти и ги дели на *меки*: /i/ и /e/, кои го смекнуваат изговорот на консонантите, и *тврди*: /a/, /o/ и /u/, кои го стврдуваат изговорот на консонантите. Ова влијание се чувствува на пример при изговор на консонантите /k/ и /l/ во примерите: *кола-коли*, *мака-маки*.

Гласовниот систем на англискиот јазик (британската варијанта³) брои 20 вокали, односно, 12 монофтонзи и 8 дифтонзи. При класификација на англиските вокали (монофтонзи) се замаат в предвид следниве параметри: а) движењето на јазикот по хоризонталната оска (делот од јазикот); б) движењето на јазикот по вертикалната оска (висината на јазикот); в) положбата на усните; г) природната должина; и д) стегнатоста на говорните органи. Нивните описни термини се дадени во табела 2 по истиот редослед.

Табела 2. Класификација на англиските вокали (монофтонзи)

вокал	референтен збор	класификација
/i:/	fleecе	преден, висок/затворен, незаокружен, долг, стегнат
/ɪ/	kit	преден, висок/затворен, незаокружен, краток, лабав
/e/	dress	преден, среден/полузатворен, незаокружен, краток, лабав

³ Британската стандардна варијанта (попозната како Received Pronunciation - RP, а во поново време BBC English или Southern British English - SBE) ја земаме за референтна варијанта бидејќи во Република Македонија наставата по англиски јазик на секое ниво се изведува според британскиот нормативен модел. Сепак, при усвојувањето на англискиот јазик во македонски контекст, неспорно е влијанието на американската стандардна варијанта на англискиот јазик (General American - GA). Во понатамошниот дел од текстот, онаму каде влијанието може да се предвиди, истото е контрастирано со британската варијанта.

вокал	референтен збор	класификација
/æ/	trap	преден, низок/полуотворен, незаокружен, краток, лабав
/ʌ/	strut	централен, среден/полуотворен, незаокружен, краток, лабав
/ɑ:/	palm	заден, низок/отворен, незаокружен, долг, лабав
/ɒ/	lot	заден, низок/полуотворен, заокружен, краток, лабав
/ɔ:/	thought	заден, висок/полузатворен, заокружен, долг, лабав
/ʊ/	foot	заден, висок/затворен, заокружен, краток, лабав
/u:/	goose	заден, висок/затворен, заокружен, долг, стегнат
/ɜ:/	nurse	централен, среден/полуотворен, незаокружен, долг, лабав
/ə/	about, bonuс	централен, среден/полуотворен, незаокружен, краток, лабав

Заради инаквите карактеристики, класификацијата на англиските дифтонзи се прави според различни параметри од оние за монофтонзите, поконкретно, следниве параметри: а) насоката на движење кон вториот елемент (централен или затворен вокал); б) звучноста на елементите; и в) оддалеченоста на елементите. По овој редослед се прикажани класификаторните термини во табела 3.

Табела 3. Класификација на англиските дифтонзи

дифтонг	референтен збор	класификација
/aɪ/	pricе	затворувачки, надолен, широк
/eɪ/	face	затворувачки, надолен, тесен
/ɔɪ/	choice	затворувачки, надолен, широк
/aʊ/	mouth	затворувачки, надолен, широк
/əʊ/	goat	затворувачки, надолен, тесен
/ɪə/	near	средиштен, надолен (нагорен), тесен
/eə/	chair	средиштен, надолен, тесен
/ʊə/	tour	средиштен, надолен (нагорен), тесен

Споредба на вокалните системи на англискиот и на македонскиот јазик

Од погоре прикажаното, евидентно е дека бројот на членовите на вокалните системи на македонскиот и на англискиот јазик е драстично различен. Македонскиот вокален систем е петчлен систем и се состои само од кратки монофтонзи, што го прави многу поедноставен од англискиот.

киот, кој брои дваесет членови од кои дванаесет монофтонзи (пет долги и седум кратки) и осум дифтонзи.

Речиси секој англиски вокал претставува потенцијален изговорен проблем за македонските изучувачи на англискиот јазик и може да се квалификува како непостоен глас во македонскиот јазик. Дури и гласот /e/, кој е акустички најсличен и речиси идентичен, се изговара различно под влијание на фонетскиот контекст во кој се наоѓа и во зависност од дијалектното потекло на македонскиот изучувач (на пример говорител од Велес говори со позатворено /e/). Во понатамошниот текст ќе ги групираме вокалите според одредени заеднички карактеристики кои се јавуваат како проблематични за македонските изучувачи.

1. Природна (инхерентна) должина на вокалите

Англиските вокали се природно долги /i:, a:, ɔ:, u:, z:/ или кратки /ɪ, e, æ, ʌ, ɒ, ʊ, ə/. Должината (времетраењето на гласот) е дистинктивен белег и може да се илустрира преку минималните парови: *seat - sit, lark - luck, sport - spot, fool - full, gem - germ*. Природната должина на вокалите не е константна во изговорот; таа е условена од придружните гласови, од положбата во слогот, од должината на зборот и од интонацијата (Силјаноски 1976, 1993; Giergerich 2005)⁴. Се смета дека должината на вокалот е најдолга кога тој се наоѓа во финална позиција на зборот во отворен слог (*be*), малку пократка кога по вокалот следува звучен консонант (*bead*), значително пократка кога по вокалот следува безвучен консонант (*beat*), а најкратка кога по вокалот веднаш следува друг вокал (*being*). Кај еднословните зборови должината на вокалот е подолга наспроти истиот фонетски контекст кај повеќесловните зборови (сп. *peace - peacefully, read - reading*). Кога вокалот е стожер на интонациската фраза, тогаш тој е особено долг како во примерот *I'd like some tea, please*.

Македонските вокали се кратки и со приближно иста должина: пократки од долгите англиски вокали, а малку подолги од англиските кратки вокали. Должината е редувантна и не е условена од придружните гласови, иако се чини дека е подолга кога вокалот се наоѓа во нагласена наспроти ненагласена позиција. Должината може да стане значително подолга (но не секогаш) под влијание на експресивниот акцент или при геминација (удвојување) на вокалите, односно, кога два исти вокала се во непосреден допир, што е честа појава во македонскиот јазик, но и во тој случај нема смислоразликувачко значење (Силјаноски 1976, 1993).

⁴ Контекстуалната условеност на должината на вокалите е карактеристична и за кратките вокали и за првиот елемент од дифтонзите. И за овие гласови правилата се идентични.

Македонскиот изучувач наидува на тешкотија да ја перципира природната должина на англиските вокали и квантитативните промени што настануваат во даден контекст и не може соодветно да ги категоризира долгите вокали. Ова се одразува во изговорот со нивно приспособување на најсличниот македонски глас, па така /i:/ се изговара како /i/, /ɔ:/ како /o/, /a:/ како /a/, /u:/ како /u/, а /z:/ како /ə/ и најчесто проследено со консонантот /t/ или /l/ под влијание на графичката. Исто така, за вокалите /i:/ и /u:/ карактеристична е и стегнатоста (тензијата) на говорните органи, што не е случај со македонските вокали; следствено, тие се изговараат без потребната стегнатост на мускулите на говорните органи. Во напредната фаза на изучувањето можно е да дојде до хиперкорекција: изучувачите кои се свесни за важноста на должината на вокалите ги изговараат со екстремна должина, така што уште повеќе звучат како неизворни говорители.

2. Дифтонзите како нови гласови

Дифтонзите во англискиот јазик имаат фонемски статус, што може да се види преку минималните парови *wheat - wit - wet - white - wait*. Тие се образуваат со премин (глајд, лизгање) на јазикот од позиција на еден вокал кон позиција на друг вокал, при што првиот елемент секогаш се слуша јасно, додека вториот елемент никогаш не се реализира целосно (се навестува). Вокалните елементи на дифтонгот се неделиви односно дифтонгот секогаш му припаѓа на еден слог.

На фонолошко ниво, во македонскиот јазик не постојат дифтонзи со фонемски статус. На фонетско ниво, се јавуваат комбинации од два вокала а+у, или вокал и консонантот /j/ како во а+j, е+j и о+j, кои се акустички слични на англиските /aʊ/, /aɪ/, /eɪ/, и /ɔɪ/ особено во финална позиција. Сепак, нивната недифтоншка природа се потврдува со припаѓањето на двата сегмента на два различни слога во повеќесловните зборови на пример: *на-у-ка* (Силјаноски 1993).

И покрај тоа што се третираат како нови гласови, дифтонзите не претставуваат голем изговорен проблем за македонските изучувачи на англискиот јазик, иако постои тенденција на целосна реализација на вториот елемент. Во таа смисла, дифтонзите /aʊ/, /aɪ/, /eɪ/, и /ɔɪ/ не се проблематични. Но, дифтонзите кои го содржат шва како прв или втор елемент потешко се перципираат, односно, се перципираат како посебни вокали, и се изговараат со несоодветна положба на јазикот за двата елементи, односно, позатворена или поотворена, понапред или поназад. На пример, дифтонгот /əʊ/ се изговара /ou/ под влијание на графичката и на американскиот дифтонг /ou/, каде првиот елемент се образува поназад во устата и со поголемо заокружување на усните. Од друга страна, по

глајдот, вториот елемент кај дифтонзите /tə/, /eə/, /ʊə/ се стреми кон полуотворена централизирана положба на јазикот слична на вокалот /ʌ/ во англискиот јазик и /a/ во македонскиот јазик. Оттука македонските изучувачи ги изговараат овие вокали како [ɪɪ, ɪɪ, ɪa, ɪa], [eɪ, eɪ], [ʊɪ, ʊɪ, ʊa, ʊa]⁵. Ретко, се јавува и монофонгизација на дифтонзите, при што дифтонгот се изговара како еден продолжен вокал, како, на пример /eə/ во „chair“ [tʃe:]. Под влијание на американската варијанта, која ги нема овие три дифтонзи во својот вокален систем, и зборовите кои кореспондираат се изговараат со комбинацијата вокал+ /r/, македонските изучувачи ги изговараат /tr, er, ur/ како во *fear* [fɪr], *there* [ðer] и *tourist* [ˈtʊrɪst].

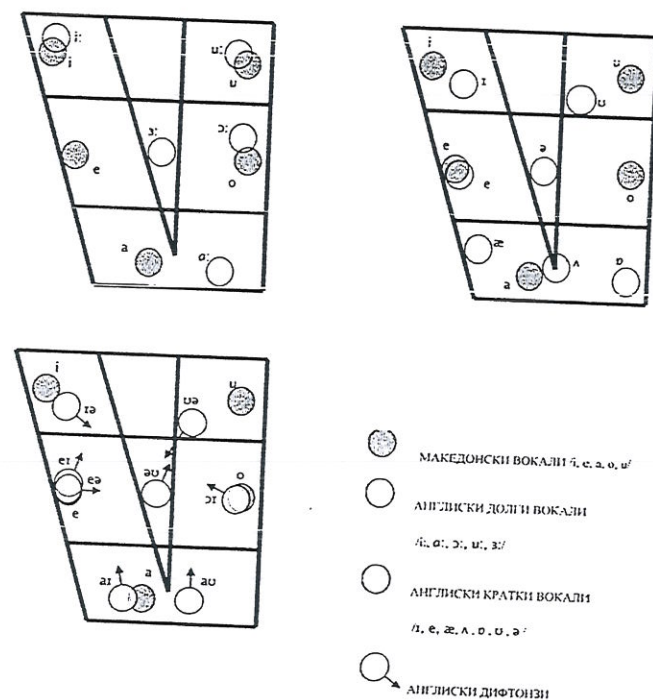
3. Преклопување на фонолошки домени

Анализата на дијаграмите на англиските и на македонските вокали, каде е обележан фонолошкиот домен т.е. областа на категоризација на вокалот, јасно укажува на преклопувања (види слика 1). Поради тоа, англиските кратки вокали ги сметаме за слични на македонските вокали. Сепак, различниот степен на подигнатост на јазикот не е незанемарлив. Општо кажано, македонските говорители на англискиот јазик ги артикулираат вокалите со јазикот повисоко поставен во усната празнина, појава позната како подигање или поткревање на вокалот, или со јазикот пониско поставен во усната празнина, појава позната како спуштање на вокалот во однос на положбата на јазикот за англискиот вокал.

Иако оваа појава се јавува во помала или поголема мера кај речиси сите вокални сегменти, се чини дека најголема тешкотија претставува вокалот /æ/.⁶ Бидејќи не постои во македонскиот јазик, но: а) доменот му е во близина на доменот на македонското /e/; и б) двата вокала се вокали од преден ред, тој најчесто се перцепира и изговара како /e/ (т.е. се подига). Исто така, /æ/ најчесто се пишува со графемата <a>, следствено, под влијание на ортографијата истиот се изговара и како /a/ (т.е. се спушта). Поткрепа наоѓаме кај Бабамова (1993), во примерите *hands* /hændz/ > енци и *badminton* /ˈbædmɪntən/ > багминџон, каде перцепцијата се рефлектира при адаптацијата на англизмите во македонскиот јазик во првиот пример, но не и во вториот.

⁵ Овие проблеми ги забележавме во наставата при вежбање на изговорот на дифтонзите во контекст и при транскрипција на зборови кои содржат дифтонзи.

⁶ Ваквата тенденција ја забележавме во наставата при транскрипција на зборови со /æ/ и корективни изговорни вежби за /æ/. Притоа, почеста е тенденцијата /æ/ да се транскрибира и изговара како /e/.

Слика 1 Дијаграми на англиските и македонските вокали (адаптирано според Силјаноски 1993, Ashby 2000 и Roach 2001)

4. Статусот на шва /ə/

Шва /ə/ во англискиот јазик има статус на фонема со честа употреба, т.е. со голем функционален полнеж (Силјаноски 1993: 180). Се јавува само во ненагласени слогови. Се карактеризира со три алофони кои се разликуваат според висината на јазикот во устата; најчестиот алофон е централизиран (*about, instant*), вториот е полуотворен и се јавува во финална позиција (*better, colour*) и третиот е полузатворен и се јавува при непосреден допир со веларните консонанти /k, ɡ, ŋ/ (*vocabulary, long ago*).

Во македонскиот јазик овој глас се нарекува „темен“ вокал и не е дел од основниот систем на стандардниот јазик, но се јавува во периферискиот систем (систем со намалена употреба) заради неговата голема

распространетост во дијалектните говори⁷ (Савицка и Спасов 1997: 49). Сепак, во стандардниот јазик се дозволува дистрибуцијата на /ə/ во изговорот на турцизмите (пр. *к'смей*), во експресивно маркираните варијанти, варијантите на некои лексеми, во изговорот на некои скратеници⁸ и како претходник на слоготворното /t/ (ibid.: 50).

При усвојувањето на гласовниот систем на англискиот јазик, според Силјаноски (1993: 181), артикулацијата на /ə/ не претставува тешкотија. Поголем проблем за македонските говорители претставува несигурноста во однос на постоењето на овој вокал во самиот збор и влијанието на графичката: на пример, лесно може да се чуе за *moment* ['moument] наместо ['mɔʊmɛnt]. Исто така, како основен составен дел на редуцираните (слабите) форми на функционалните зборови во англискиот јазик, овој глас често од незнаење не се изговара, за што ќе стане збор во следниот дел.

5. Вокалите во слеан говор

Една од најважните карактеристики на англиските монофтонзи е нивната редукција во ненагласена положба, при што го менуваат својот квалитет и најчесто преминуваат во вокалот /ə/. Овој феномен се јавува а) при преминување на зборовниот акцент на следниот слог во процесот на зборообразувањето, б) во слеан говор кај зборовната граница на два збора во една фраза и в) кај некои функционални зборови во слеан говор под влијание на реченичниот акцент (Dimitrova 2003). За споредба, ќе ги разгледаме следниве примери:

- а) *Canada* /'kæpədə/ наспроти *Canadian* /kə'neɪdiən/ – кај именката нагласен е првиот слог, но кај придавката акцентот преминува на вториот слог и во првиот доаѓа до редукција на /æ/ во /ə/;
- б) *tomorrow* /tə'mɒrəʊ/ наспроти *tomorrow morning* /tə'mɒrəʊ 'mɔ:niŋ/ – последниот слог од *tomorrow* е ненагласен и го содржи дифтонгот /əʊ/ кога е изговорен во изолација, но во фразата *tomorrow morning* дифтонгот е редуциран во /ə/;
- в) *you* /ju:/, *could* /kʊd/, *have* /hæv/ *us* /ʌs/ наспроти *You could have called us* /jə kədəv 'kɔ:ld əs/ – посочените функционални зборови кога се изговорени во изолација се изговараат во нивната јака

⁷ Бабамова (1993: 58) го наведува минималниот пар м'ска - маска со значење „м'ска од небо“ и „маска е добиче“ кај македонските говорители. Повеќе примери каде темниот вокал се јавува во меѓуконсонантска позиција и прави минимален пар со сите други вокали наведува Силјаноски (1976: 285).

⁸ Всушност, при поединечен изговор на кој било консонант во македонскиот јазик, тој е следен од шва.

форма, со јак вокал, во случајов со /u:/, /ʊ/, /æ/, /ʌ/ соодветно. Но во слеан говор, како што може да се види од реченицата посочена како пример, овие зборови се изговараат во нивната слаба форма, каде јаките вокали се редуцирани во слабиот вокал /ə/.

Во врска со в) погоре должни сме да напоменеме дека во поново време во англискиот јазик се јавуваат уште два слаби вокала, [i] и [u], без фонемски статус и со ограничена дистрибуција т.е. крајна ненагласена положба (понекогаш и во средишна ненагласена положба), како во зборовите *happy* /'hæpi/ и *thank you* /'θeŋkjʊ/. Кај функционалните зборови тие се јавуваат кај слабите форми кои го содржат вокалот /i:/ односно /u:/ во изолација. На пример, *she* /ʃi:/ и *to* /tu:/ во *She tried to open the door* /ʃi'traɪd tu 'əʊpɪn ðə 'dɔ:/ се редуцирани во [i] и [u].

Во македонскиот стандарден јазик не постои редукција на вокалите бидејќи нивната артикулација е фиксна и не се менува во ненагласена положба (Конески 2004). Оттука и произлегува тешкотијата со која се соочуваат изучувачите на англискиот јазик: тие не внимаваат при зборовниот акцент и/или не прават разлика помеѓу јаките и слабите форми на функционалните зборови. Ова невнимание резултира со стакато ритам нетипичен за англискиот јазик, неанглиска интонација и погрешна интерпретација на кажаното од страна на изворните говорители (на пример, дека соговорникот посебно го нагласува зборот заради одредена емоционална состојба). Сметаме дека токму овој феномен е најголем фактор за појавата на странски изговор.

6. Влијание на американските вокали

Македонските изучувачи секојдневно се експонирани на двете доминантни варијанти на англискиот јазик: британската, најчесто преку формална инструкција во образованието, и американската, најчесто преку медиумите. Нијансираните разлики во вокалните системи меѓу двете варијанти ги збунуваат говорителите и тие не се конзистентни во употребата на вокалите на едната или на другата варијанта или не се свесни за нивното постоење. Тешкотии во изговорот се јавуваат поради:

- а) непостоењето на вокалот /v/ во американскиот англиски, кој е всушност во фонолошкиот домен на американскиот вокал /ɑ:/, па така имаме *not* /nɒt/ во SBE наспроти /nɑ:t/ во GA;
- б) фонемска варијација помеѓу /ɑ:/ и /æ/ во некои зборови, на пример за *class* во SBE /klɑ:s/ и во GA /klæs/. Честопати се јавува хиперкорекција во зборовите каде оваа варијација не е дозволена;

- в) фонемска варијација на /ɔ:/ и /ɑ:/ во некои зборови, на пример за *thought* во SBE /θɔ:t/ и во GA /θɑ:t/; и
- г) карактеристичната р-обоеност ("r-colouring") на вокалите /ɑ:/, /ɔ:/ и /ɜ:/ кога се следени од графемата <r>, на пример *car, more* и *bird* во SBE се изговараат /kɑ:r/, /mɔ:r/ и /bɜ:d/, додека во GA се изговараат /kɑ:r/, /mɔ:r/ и /bɜ:rd/. За македонските изучувачи изговорот на <r> во сите позиции е полесен и затоа тие ја преферираат американската варијанта.

Заклучок

Во овој текст ги резимиравме теориските согледувања за вокалните системи на англискиот и на македонскиот јазик кои се резултат на досегашните проучувања на секој јазик поединечно и на контрастивните проучувања на двата јазика заедно. Сепак, студијата нема за цел да даде уште еден опис на системите, туку во фокусот го става македонскиот изучувач на англискиот јазик и можните потешкотии на кои наидува при усвојување на англиските вокали. Во поново време, емпириското проучување на Киркова-Наскова (2009) покажа дека изворните говорители на англискиот јазик демонстрираат голема толерантност во однос на изговорот на англиските вокали од страна на македонските изучувачи на англискиот јазик и дека најмногу им пречи скратувањето на природната должина на вокалите (или недискриминирањето на различната должина на вокалите). Сумирајќи ги одговорите и коментарите на изворните говорители, можеме да заклучиме дека македонските изучувачи во примерокот⁹ покажуваат тенденција целосно да ги приспособат англиските вокали на македонскиот петчлен систем, така што ја скратуваат нивната природна должина (/i:/> /i/; /ɑ:/> /a/, /ɑr/; /ɔ:/> /o/, /or/; /u:/> /u/, /ɜ:/> /ɛr/) или ги изговараат со приближен квалитет поради благо поткревање или спуштање на јазикот (/æ:/> /e/; /ʌ:/> /a/; /ə:/> /a/; /ɪ:/> /i/; /ʊ:/> /u/; /ɒ:/> /o/). Исто така, англиските дифтонзи не ги изговараат со потребниот глјад, туку како еден малку издолжен монофтонг или одделно и јасно ги изговараат двата елемента на дифтонгот. Овие сознанија се од перцептивна природа и, доколку се применат правилно во наставата, во голема мера би го олесниле процесот на изучување на англискиот гласовен систем затоа што наметнуваат алтернативен пристап т.е. најпрво подигнување на фонетската свест кај изучувачите за фрекветноста на разликите меѓу одредени гласови како и за важноста на

⁹ Во истражувањето учествуваа 17 македонски испитаници на возраст од 19-25 години по потекло од Скопје, со Б2 и Ц1 ниво на познавање на англискиот јазик.

правилниот изговор, потоа зголемување на перцепцијата преку соодветни вежби со цел полесно когнитивно прецесирање на фонолошките категории и на крајот практикување на изговорни корективни вежби за подобрување на веќе стекнатиот англиски изговор.

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА:

- Ashby, M., and Maidment, J. (2005). *Introducing Phonetic Science*. Cambridge: CUP.
- Ashby, P. (2000). *Speech Sounds*. London: Routledge.
- Бабамова, Е. (1993). *Адаптација и асимилација на англискиот во македонскиот јазик*. Докторска дисертација. Скопје: Филолошки факултет „Блаже Конески“.
- Catford, J. C. (1987). Phonetics and the teaching of pronunciation: A systemic description of English phonology. In Morley, J. (Ed.), *Current Perspectives on Pronunciation* (pp. 87-99). Washington, DC: TESOL.
- Catford, J. C. (2001). *A practical Introduction to Phonetics*. 2nd edition. Oxford: Clarendon Press.
- Collins, B., and Mees, I. M. (2006). *Practical Phonetics and Phonology: A Resource Book for Students*. London: Routledge.
- Cruttenden, A. (Ed.) (2001). *Gimson's Pronunciation of English*. 6th edition. London: Arnold.
- Crystal, D. (2003). *A Dictionary of Linguistics and Phonetics*. Cambridge: Blackwell.
- Dimitrova, S. (2003). *English Pronunciation for Bulgarians*. Sofia: Vezni – 4.
- Dimovska, P. (1980). *An Outline of the Pronunciation of English*. Скопје: Универзитет „Кирил и Методиј“.
- Giegerich, H. J. (2005). *English Phonology*. Cambridge: CUP.
- International Phonetic Association. (2005). *Handbook of the International Phonetic Association*. Cambridge: CUP.
- Киркова-Наскова, А. (2011). Меѓујазична фонологија: споредба на консонантските системи на англискиот и на македонскиот јазик. Во: *Годишен зборник на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“*, кн. 37, стр. 259-275. Скопје: Универзитет „Св. Кирил и Методиј“.
- Киркова-Наскова, А. (2009). *Показатели на странски изговор во англискиот македонски меѓујазик*. Магистерска теза. Скопје: Филолошки факултет „Блаже Конески“.
- Конески, Б. (2004). *Грамајшка на македонскиот јазик*. Скопје: Детска Радост.
- Roach, P. (2001). *English Phonetics and Phonology*. 3rd edition. Cambridge: CUP.

- Савицка, И., и Спасов, Љ. (1997). *Фонологија на современиот македонски стандарден јазик: сеџменитална и суџрасеџменитална*. Скопје: Детска Радост.
- Силјаноски, В. (1976). *Контраситивна анализа на фонолошките системи меѓу македонскиот и англискиот јазик*. Докторска дисертација. Скопје: Филолошки факултет „Блаже Конески“.
- Силјаноски, В. (1993). *Увод во изговорот на англискиот јазик*. Скопје: Универзитет „Св. Кирил и Методиј“.
- Силјаноски, В. (2002). *Проблеми на фонологијата*. Охрид: Macedonia Prima.
- Спасов, Љ. (2003). *Две американски драматички на современиот македонски јазик од Хораси Г. Лани и Виктор А. Фригман*. Скопје: МАНУ.
- Trask, R.L. (2006). *A Dictionary of Phonetics and Phonology*. London: Routledge.

Anastazija KIRKOVA-NASKOVA

INTERLANGUAGE PHONOLOGY: A COMPARISON BETWEEN
THE VOCALIC SYSTEMS OF ENGLISH AND MACEDONIAN

(Summary)

This paper attempts to account for the differences and similarities between the vocalic systems of English and Macedonian with regard to the difficulties experienced by Macedonian EFL learners when acquiring the English vowels. Six phenomena of interest are described in detail by means of a phonetic/phonological analysis and possible pronunciation errors are discussed.

Key words: vowel, monophthong, diphthong, phonological domain, connected speech, pronunciation errors, foreign-accented speech

Мира БЕКАР

ВАРИЈАНТИТЕ НА АНГЛИСКИОТ ЈАЗИК
И ПРОТЕСТНАТА УМЕТНОСТ:
УЛОГАТА НА АНГЛИСКИОТ ЈАЗИК ВО ПРОТЕСТНИ
НАТПИСИ, ТРАНСПАРЕНТИ И ПОСТЕРИ

*Посветено на мојот граѓин професор
д-р Љуичо Стефановски*

Клучни зборови: дискурс, протест, улична уметност, јазичен имеријализам, варијанти на англискиот во светот

1. Вовед

Незадоволството и англискиот јазик со статус на *lingua franca* се светски феномени. Свесни сме дека англискиот е јазик кој се употребува за време на протести во земји како Иран, Сирија, Кина, југоисточна Европа и други земји од неанглиско говорно подрачје. Иако некои научници, како на пример Филипсон (Phillipson, 1997), тврдат дека употребата на англискиот е чист „лингвистички империјализам и практикување на моќ“ во овој труд ќе се обидам да укажам дека тој всушност се користи за балансирање на моќта, и е феномен кој најјасно може да се види за време на протести. Шеесетите се време на свртување на моќта од политички водачи и влади на младите, кои знаеле како да ја изразат сопствената моќ на креативни начини. Еден од тие начини е уметноста на отпорот или уличната протестна уметност.

Протестните плакати, постерите, и слоганите на транспарентите, како различни видови на протестна уметност имаат двојна функција. Пред сè, тие служат за изразување протест против моќта, војната, но исто така претставуваат и знаци на глобализацијата, особено ако се напишани на англиски јазик. Досегашните истражувања се фокусираат на глобалната употреба на англискиот јазик во медиумите, вестите на телевизија, радио, во печатените медиуми, забавата, и во комерцијалните реклами. Ретки се истражувањата за употребата на англискиот јазик во протестната уметност. Во овој труд, ќе се обидам да ја објаснам функцијата на англискиот јазик во некои земји од неанглиско говорно подрачје, каде овој јазик се